

Državni podsticaji za jačanje međunarodne konkurentnosti srpske privrede

Natalija Terzić, Sektor za promociju izvoza u Agenciji za strana ulaganja i promociju izvoza, Vljakovićeve 3/5, 11000 Beograd, Republika Srbija, tel: 011 3398 506, fax: 011 3398 814, e-mail: natalija.terzic@siepa.gov.rs

Sažetak

Državni podsticaji za jačanje međunarodne konkurentnosti srpske privrede namenjeni su izvozno orijentisanim privrednim subjektima u vidu državne pomoći - bespovratnih finansijskih sredstava koje dodeljuje Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza (u daljem tekstu: Agencija). Kroz Program podsticanja konkurentnosti i internacionalizacije srpske privrede Agencija pruža finansijsku podršku srpskim privrednicima za aktivnosti koje doprinose povećanju izvoza. Niz podsticajnih mera u vidu subvencija namenjen je pojedinačnim privrednim subjektima (privrednim društvima, zadrugama i preduzetnicima) i poslovnim udruženjima koja izvoze svoje proizvode ili obavljaju usluge na međunarodnom tržištu. Intenzitet finansijske pomoći može iznositi maksimalno 50%-75% opravdanih troškova, odnosno do maksimalnog iznosa utvrđenim Programom za svaku aktivnost pojedinačno. Bespovratna sredstva se dodeljuju po principu refundacije, što znači da se sredstva isplaćuju tek po završetku aktivnosti kada se dostave dokazi o realizaciji aktivnosti i o izvršenim plaćanjima. Na ovaj način omogućuje se kontrola državne pomoći odnosno postoji sigurnost da su dodeljena sredstva namenski potrošena. Pružanje državnih podsticaja za jačanje međunarodne konkurentnosti Agencija sprovodi od 2006 godine, a do sada je 1.137 privrednih subjekata dobilo sredstva u ukupnom iznosu od 549,5 miliona RSD.

Ključne reči: *podsticaji, državna pomoć, bespovratna finansijska sredstva*

1. Uvod

Imajući u vidu koliko je teško srpskim privrednicima da izađu na međunarodno tržište i budu konkurentni sa svojim proizvodima državni podsticaji namenjeni jačanju međunarodne konkurentnosti srpske privrede su od velikog značaja. Podsticaji, koji se ogledaju u pružanju direktne finansijske podrške izvoznicima, u pružanju stručne pomoći u razvoju izvoznih mogućnosti, kao i u organizovanju njihovog nastupa na međunarodnim sajmovima, u značajnoj meri olakšavaju prodor srpskog proizvoda na inostrano tržište.

2. Državna pomoć

„Državna pomoć je svaki stvarni ili potencijalni javni rashod ili umanjeno ostvarivanje javnog prihoda, kojim korisnik državne pomoći stiče povoljniji položaj na tržištu u odnosu na konkuren-te, čime se narušava ili postoji opasnost od narušavanja konkurencije na tržištu.“ (Zakon o kontroli državne pomoći „Službeni glasnik RS“, broj:51/2009). Državna pomoć može biti davanje određenih finansijskih sredstva ili oslobađanja od postojećih finansijskih obaveza.

Davalac državne pomoći je država preko svojih nadležnih organa, ali to može biti i svako pravno lice koje upravlja ili raspolaže javnim sredstvima, dok korisnik može biti svako fizičko ili pravno lice koje obavlja delatnost proizvodnje, prometa ili pružanja usluga.

Državna pomoć i postupak dodele državne pomoći su regulisani Zakonom o kontroli državne pomoći i Uredbom o pravilima za dodelu državne pomoći. Zakonom je propisano da je davalac državne pomoći dužan da pre svake dodele sredstava podnese prijavu Komisiji za kontrolu državne pomoći. Komisija je obrazovana od strane Vlade Srbije i ona vrši prethodnu kontrolu državne pomoći i donosi rešenje kojim se dozvoljava ili ne dozvoljava državna pomoć

Državna pomoć je u načelu zabranjena ako ona narušava konkurenciju na tržištu. Međutim, Zakonom je predviđeno da može biti dozvoljena u određenim slučajevima, i to: radi unapređenja ekonomskog razvoja određenih područja sa izuzetno niskim standardom ili sa visokom stopom nezaposlenosti; radi otklanjanja ozbiljnih poremećaja u privredi ili izvođenja određenog projekta od posebnog značaja za Srbiju; za unapređenje određenih privrednih delatnosti ili privrednih područja i za unapređenje zaštite i očuvanja kulturnog nasleđa.

Državna pomoć može biti u obliku subvencija, poreskih podsticaja, kredita pod povoljnijim uslovima, garancija, udela u vlasničkom kapitalu i sl.

3. Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza

Agencija je osnovana 2001. godine, a od 2010. godine ima status javne agencije. Njena nadležnost propisana je Zakonom o spoljnotrgovinskom poslovanju ("Službeni glasnik RS", br.36/09, 36/2011-dr. zakon i 88/2011) koji predviđa da Agencija obavlja stručne poslove promocije stranog ulaganja i poslove promocije izvoza.

U domenu promocije izvoza Agencija dodeljuje državnu pomoć u vidu subvencija izvezno orijentisanim privrednim subjektima. Budući da državna pomoć nije dozvoljena za direktno podsticanje izvoza, odnosno za uspostavljanje i funkcionisanje distributivne mreže ili za druge tekuće rashode povezane sa izvoznom delatnošću, sredstva se dodeljuju za aktivnosti koje posredno doprinose povećanju izvoza, kao što je nastup na međunarodnim sajmovima, sertifikacija, marketinške aktivnosti i sl. Program za dodelu državne pomoći donosi se svake godine od 2006. godine uz određene izmene vodeći računa o prethodnim iskustvima i potrebama srpskih privrednika. Sredstva su do sada odobravana za realizaciju različitih aktivnosti: za nastup na inostranim sajmovima, sertifikaciju proizvoda, sertifikaciju sistema upravljanja kvalitetom, istraživanje tržišta, dizajn proizvoda, dizajn pakovanja, učešće na poslovnim susretima/B2B u inostranstvu, otvaranje predstavništva u inostranstvu, dizajn promotivnog materijala i dizajn veb sajta. Do 2011. godine državna pomoć se dodeljivala samo malim i srednjim privrednim društvima, u 2011. godini pravo na učešće u postupku imali i preduzetnici, veliki privredni subjekti za određene aktivnosti i udruženja privrednih subjekata, a u 2012. godini pravo na učešće imaju i zadruge, a veliki privredni subjekti imaju pravo da apliciraju za sve aktivnosti.

Agencija, takođe, u okviru svog delokruga organizuje nastupe domaćih privrednika na međunarodnim sajmovima u okviru nacionalnog štanda. Nastup kompanija na sajmovima je vrlo koristan budući da privrednici na taj način stupaju u direktan kontakt sa potencijalnim partnerima, pa i zaključuju poslove na samom sajmu, a sama poseta sajmu je i edukativnog karaktera budući da privrednici upoznaju svoje konkurente i njihove proizvode, kao i svoje mogućnosti. Do sada je organizovano preko 100 nastupa na međunarodnim sajmovima na kojima je veliki broj srpskih kompanija imalo priliku da se predstavi na nacionalnom štandu.

4. Program podsticanja konkurentnosti i internacionalizacija srpske privrede

Početakom 2012. godine Upravni odbor Agencije doneo je nov Program podsticanja konkurentnosti i internacionalizacije srpske privrede (u daljem tekstu: Program). Program ima za cilj "jačanje međunarodne konkurentnosti srpske privrede kroz snažnu podršku procesu internacionalizacije i jačanju konkurentnih kapaciteta domaćih privrednih subjekata" (Program podsticanja konkurentnosti i internacionalizacije srpske privrede broj: 0401-80/2012 od 3.2.2012. godine).

Podsticaji su namenjeni pojedinačnim privrednim subjektima (privrednim društvima, zadrugama i preduzetnicima) i poslovnim udruženjima za sufinansiranje 5 aktivnosti i to za:

- nastup na inostranim sajmovima
- otvaranje predstavništva na inostranim tržištima
- nastup kompanija u okviru privrednih misija/poseta/B2B na inostranim tržištima
- internacionalizaciju proizvoda putem jačanja konkurentnosti (istraživanje tržišta, sertifikaciju proizvoda i sertifikaciju sistema upravljanja kvalitetom)
- -i za jačanje marketinških kapaciteta (izrada promotivnog materijala i dizajn veb sajta)

Kod nastupa na sajmovima sufinansiraju se troškovi zakupa izložbenog prostora, upisa u sajamski katalog, troškovi izgradnje i vođenja štanda. Za otvaranje predstavništva odobravaju su se sredstva za zakup prostora, režijske troškove, plata jednog zaposlenog i troškovi registracije predstavništva. Za aktivnost internacionalizacije proizvoda sufinansiraju se troškovi istraživanja tržišta i sertifikacije, a za jačanje marketinških kapaciteta dizajn i izrada brošura i kataloga, i dizajn veb sajta.

Intenzitet finansijske pomoći može iznositi do 50% opravdanih troškova, osim za sertifikaciju gde može iznositi i do 75% opravdanih troškova, ali ne više od maksimalno utvrđenih iznosa za svaku aktivnost utvrđenih Programom.

Osnovni uslov za učešće u postupku dodele bespovratnih sredstava je ostvareni izvoz u 2011. ili 2010. godini. Za pojedinačne privredne subjekte potrebno je da su tokom 2010. ili 2009. godine ostvarili minimum 20% prihoda od prodaje proizvoda ili usluga na međunarodnom tržištu ili da su ostvarili izvoz u minimalnom iznosu od 50.000 EUR u sektoru proizvodnje ili 25.000 EUR u sektoru usluga. Jedino je za usluge industrijskog i tekstilnog dizajna dovoljno da postoji jedan realizovan izvozni posao bilo koje vrednosti u prethodnoj godini. Za poslovna udruženja uslov je da su članice ostvarile ukupno minimum 20% prihoda od prodaje proizvoda i usluga na međunarodnom tržištu.

Pored toga uslov je da imaju sedište u Republici Srbiji i da se bave proizvodnjom gotovih ili polugotovih proizvoda, ili pružanjem usluga u oblasti energetike, građevinarstva, informacione tehnologije, reciklaže i industrijskog i tekstilnog dizajna. Neophodno je da su pozitivno poslovali u 2010. ili 2009. godini i da su izmirili sve obaveze prema državi i zaposlenima.

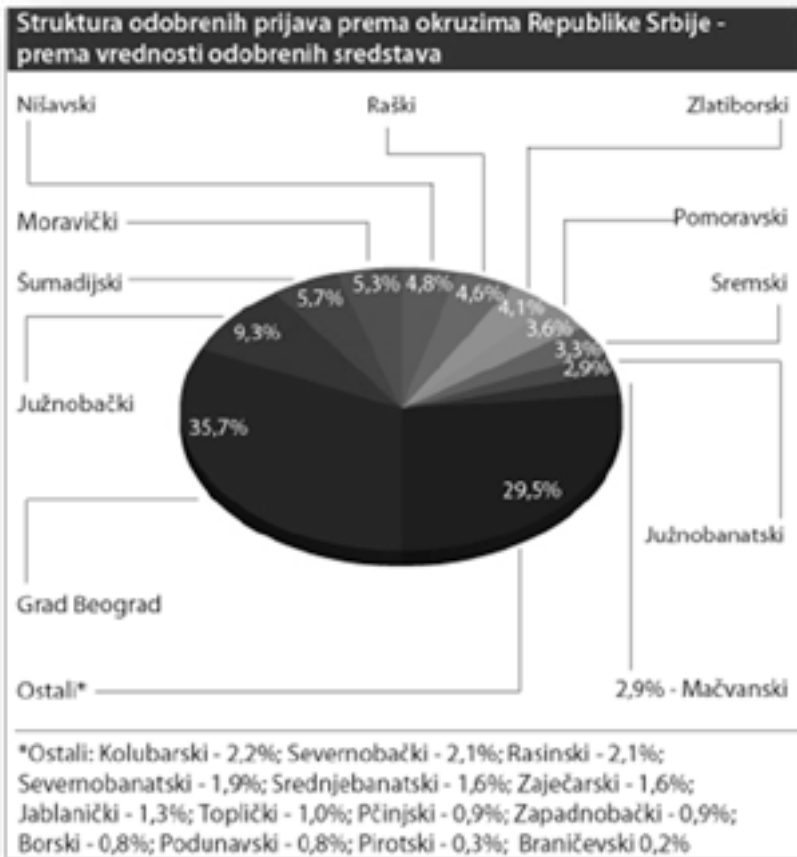
Sredstva su obezbeđena Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2012. godinu u iznosu od 150.000.000,00 dinara. Sredstva su bespovratna i dodeljuju se kao subvencije. po principu refundacije, što znači da se podnosiocu prijave ukoliko ispunjava uslove i podnese svu potrebnu dokumentaciju odobrava refundacija sredstava, ali se sredstva isplaćuju tek po završetku aktivnosti, kada korisnik dostavi dokaze o realizaciji aktivnosti i o izvršenim plaćanjima.

5. Analiza dodeljene državne pomoći

Na ukupno 12 javnih poziva do sada koje je objavila Agencija prijavilo se 1.827 privrednih društava, preduzetnika i udruženja, od kojih je 1.137 dobilo sredstva u ukupnom iznosu od 549,5 miliona RSD.

Najviše sredstava dodeljeno je Beogradskom okrugu čak 35,7%, dok je na drugom mestu Južnobački okrug sa samo 9,3% dodeljenih sredstava, sa znatno manje dodeljenih sredstava slede Šumadijski okrug, Moravički okrug, Niški okrug, Raški okrug itd. (slika 1.)

Slika 1.

Najviše sredstava dodeljeno je korisnicima iz sektora industrije hrane i pića, poljoprivrede 19,8%, zatim iz tekstilne industrije, kože i obuće, 12,13%, iz sektora elektrotehnike i elektrike 10,1% itd.. (slika 2.)

Slika 2.

U 2011. godini bilo je objavljeno dva javna poziva i sredstva su odobrena u iznosu od 174.741.603,53 dinara i to za 269 privredna društava i preduzetnika i za 8 udruženja, od čega je 88,3% korisnika refundiralo sredstva u ukupnom iznosu od 119.355.293,24 dinara.

Najviše sredstava dodeljeno u Beogradskom okrugu čak 41,4%, na drugom mestu je Šumadijski okrug sa samo 8,7%, zatim sledi Južnobački okrug sa 6,7%, Nišavski i Pomoravski okrug sa nešto više od 5%, itd.

Najveći broj korisnika sredstava, i to pojedinačnih privrednih subjekata, je iz sektora industrije hrane i pića 19,3%, ali je najviše sredstava dodeljeno korisnicima iz sektora elektrotehnike i elektronike 17,6% i sektora informaciono-komunikacione tehnologije 16,7%, dok je korisnicima iz sektora industrije hrane i pića dodeljeno 13,3% od ukupno dodeljenih sredstava.

Najviše sredstava je dodeljeno za finansiranje aktivnosti individualnog nastupa kompanija na inostranim sajmovima čak 34,7% i za sertifikaciju sistema upravljanja kvalitetom 20,4%,

Što se tiče udruženja najviše sredstava je odobreno udruženjima iz Šumadije i Zapadne Srbije 64,3%, i to za otvaranje predstavništva 64,3%, za sajmove 28,3% i za organizovane privredne posete u inostranstvu 7,4%. Najveći broj korisnika sredstava je iz sektora tekstilne industrije, kože i obuće čak 67,3%, na drugom mestu je sektor industrije hrane i pića sa 22,6%

6. Organizovanje nastupa domaćih privrednika na međunarodnim sajmovima

Agencija svake godine sastavlja godišnji plan sajmova na kojima organizuje nacionalne štandove i objavljuje javne pozive na svom sajtu. Spisak sajmova se određuje prema zahtevima privrednika, kao i na osnovu iskustva sa prethodnih sajmova. Pravo da učestvuju na sajmovima imaju privredna društva, preduzetnici i poslovna udruženja koji se bave proizvodnjom gotovih ili polugotovih proizvoda ili se bave uslugama u oblasti građevine, informacione tehnologije ili nekretnina u zavisnosti od vrste sajma. Agencija snosi troškove zakupa prostora, izgradnje štanda, upisa u sajamski katalog i štampanja zajedničke brošure svih izlagača. Izlagači plaćaju Agenciji participaciju za učešće na sajmu i sami organizuju i snose troškove puta, smeštaja i špedicije eksponata. Svi izlagači nastupaju pod zajedničkim štandom Srbije.

Ove godine Agencija organizuje nastupe na 25 međunarodnih sajmova u oblasti automobilske industrije, elektronike, građevinarstva, informacione tehnologije, nameštaja i prerade drveta, nekretnina, prehrambene industrije, saobraćajne infrastrukture, tekstila i kože, metala i mašina.

Najznačajniji sajmovi na kojima se organizuju nacionalni štandovi su u oblasti:

- metala i mašina: *Hannover Messe*, Hanover, Nemačka
- prehrambene industrije: *SIAL*, Pariz, Francuska i *World Food Moscow*, Moskva, Rusija
- informacione tehnologije: *CEBIT*, Hanover, Nemačka
- nameštaja i drvene industrije: *Mebel*, Moskva, Rusija
- građevinarstva: *Mostbuild*, Moskva, Rusija
- automobilske industrije: *Automechanika Frankfurt*, Frankfurt, Nemačka

7. Zaključak

Teška ekonomska situacija i jaka međunarodna konkurencija otežavaju u velikoj meri prodor srpskih privrednika na inostrano tržište. Državni podsticaji predstavljaju značajnu pomoć jačanju konkurentnosti srpskog proizvoda na inostranom tržištu. Bez obzira na poteškoće srpski privrednici moraju naći način da izađu na međunarodno tržište i država mora prepoznati njihove potrebe i prilagoditi svoje podsticaje.

Literatura

1. Zakon o kontroli državne pomoći („Službeni glasnik RS“, broj:51/2009)
2. Uredba o pravilima za dodelu državne pomoći („Službeni glasnik RS“, broj:13/2010 i 100/2011)
3. Zakonom o spoljnotrgovinskom poslovanju (“Službeni glasnik RS”, br.36/09, 36/2011-dr. zakon i 88/2011)
4. Program podsticanja konkurentnosti i internacionalizacije srpske privrede broj: 0401-80/2012 od 3.2.2012. godine.